

Tilfældet og vistnok ogsaa almindeligvis vil være det til alle Tider. Der er jo nu i et hvert Sogn, man kan vel sige i enhver By i Sognet, oprettet Læseforeninger og Biblioteker, hvorfra der habes Udgang til al den Læsning, som de vedkommende kunne overkomme, saa at det, hvis der alligevel er en Del, der læser for lidt, ikke er, fordi de ikke have Raad eller Udgang til at faa Læsning — i alt Fald aldeles hovedsagelig ikke af den Grund — men saa er det væsentlig, fordi de have for lidt Sans eller for lidt Tid dertil. Men en anden Sag er det jo, hvordan den Læsning er, som findes omkring paa Landet i Kommunerne, navnlig iblandt den Del af Befolkningen, som dette Lovforslags Modstandere vel mest have Øje for, nemlig Landbefolkningen, det store, brede Lag paa Landet. Jo mere man maa sige, at der er Læsestof nok og efter al menneskelig Beregning ogsaa vil blive det, selv om vi vedtage dette Lovforslag, desto nærmere ligger det jo saa at betone Kvaliteten af Læsestoffet og ganske særlig at lægge Vægt paa, om det passer til det Standpunkt, hvorpaa Befolkningen staar. — Man kan vel nok sige om den danske Landbefolkning, at hvordan det end forholder sig med dens Stilling i rent specifikt kristelig Retning, har den i alt Fald aldeles gennemgaaende endnu en idealistisk Livsopfattelse, for saa vidt den urokkeligt fastholder Troen paa en moralsk Verdensorden, en gengældende og lønnende Retfærdighed, et Forlyst, Sjælens Udødelighed, fri Villie, Samvittighed, kort sagt alt det, som hører til den idealistiske Livsanskuelse, og der er jo ingen som helst Tvivl om, at det staar i nøje Forbindelse med den Arbejdslyst, den Samvittighedsfuldhed og den Trofasthed i alle Livsforhold, som udmærker saa mange i den jævne Landbefolkning endnu. Og man behøver ganske sikkert heller ikke at være nogen stor Filosof for at være paa det rene med, at det bevirker, at der er saare megen Sjælsundhed, Livsglæde og Kræmmodighed i de Stænder, der ofte i timelig Henseende have det kummerligt nok. Man kan naturligvis lægge mere eller mindre Vægt paa dette Faktum og anse det for mere eller mindre glædeligt, men jeg antager dog, at de allerfleste ville sige, at det er al Værd, og at det er bedst, at Befolkningen vedbliver at være saaledes, indtil den kan komme paa et højere Standpunkt. Og med det for Øje forekommer det mig nok, at man bør se lidt nøjere paa, hvilken Litteratur det er, man da vil have, at de skulle beholde fuldstændig uhindret Udgang til i videste Maalestof. Thi det kan ikke nægtes, at der i den senere Tid er fremkommet megen Lit-

teratur, som er i en ganske anden Livsanskuelses Tjeneste end den idealistiske. Jeg tror nok, at man ogsaa paa Poesiens og Kunstens egne Vegne maa protestere mod denne, den idealistiske modsatte, Anskuelse. Ganske vist er det min Mening, at Kunst og Litteratur ere selvstændige Kategorier med selvstændige Formaal, og jeg mener, at man ikke skal spørge om, hvilken Anskuelse Forfatteren har. Han har ogsaa for mig Lov til at have den mest revolutionære Anskuelse; jeg kan dog godt nyde hans Værker; det er der ikke det mindste i Vejen for. Digteren maa for mig godt være Samfundsreformerator og være imod alle bestaaende Religioner, men naar han stiller sig i Tjeneste hos en bestemt ateistisk-materialistisk Livsanskuelse, er det rigtignok min Mening, at det ogsaa kommer til at gaa ud over Poesien og Kunsten. Bliver den materialistiske Retning fremherskende, saa slipper man nok for de store Modsigelsers Kvaler og Spændinger o. s. v., men saa slipper man ogsaa for de store Mesterværker, som giver Udødelighed og sætter Slægt efter Slægt i Beundring. Det skal jeg nu se bort fra, men vist er det, at mange sætte Religionen og Moralens saa højt, at de sige, at selv de største Fremskridt paa Kunstens Omraade maa ikke løbes med Tilbagegang paa deres Omraader. Man drøfter jo nu for Alvor, om Civilisationen og Kulturen gøre Menneskene bedre og mere lykkelige, og man samler sig mere og mere om den Opfattelse, at der i alt Fald gives Former af Civilisation og Kultur, som dette ikke er Tilfældet med. Jeg skal saaledes nævne som et betegnende Træk, at selve Chefredaktøren for „Revue des deux mondes“ for nylig har behandlet denne Sag og er kommen til det Resultat, at en stor Del af Grunden til den nuværende Dekadence i Landslivet her i Europa skriver sig fra Videnskabsforgudelsen, idet man enten har ladet haant om al Moral eller har prøvet paa at lave en Fornuftmoral, der absolut har maattet blive en Mishandling af en eller anden kristelig eller religiøs Idee.

Men naar Forholdet er det, at vi staa over for en Litteratur, der kan komme til at virke overmaade skadeligt paa den jævne og mere umiddelbare Del af Befolkningen, saa synes det mig, at man har Grund til at spørge: Vil den Foranstaltning, der her er Tale om, gavne, eller vil den skade ved at holde denne Litteratur borte? Jeg kan da ikke se rettere, end at der er Fare for, at denne vil faa for megen Indflydelse, hvis man giver den, eller rettere sagt, hvis man bliver ved at lade den have uhindret